

Unde sub finem concludit : « Quia jam mundi finis in proximo est, ad Deum mentes vestras Dei timore convernite. » Putavit enim, licet ralso, ex falsa chronologia S. Cyprianus jam elapsa esse sex annorum milia, mundi durationi a Deo prestita. Hoc enim isti, quod ait ipse ad *Fortunatum de Eboraci Martyr*, : « Sex milia annorum jam pene compiuntur, ex quo hominem diabolus impugnat. » Idem de sex annis mundi, aqua ac de adventante ejus fine, censuit S. Ambrosius, lib. X in *Lucam*, *Hilarius in Constantium*, S. Geronimus, homil. 1 in *Evang.*, et S. Chrysostomus, homil. 33 in *Joan.* : « Non, ait, longe a fine absumus, sed jam mundus properat : hoc bella, hoc afflictiones, hoc terra motus, hoc extincta charitas significat. »

Confirmatur *primo*, quia videmus Romanum Imperium valde declinare, et ad interitum vergere. Hoc autem durabat usque ad Antichristum et finem mundi, ut patet *Daniel*, cap. II, vers. 43 et 44; ergo mundi finis appropinquat. Rursum videmus Evangelium predicari in China, Japonie, Indiis, et incognitis haecenis provinciis, adeoque totum orbem pervasisse. Ergo finis mundi adventus. Nam Christi vox est : « Preedicabut huc Evangelium regni in universo orbe, in testimonio omnibus gentibus; et tunc veniet consummatio, » *Matth. xxiv. 14.*

Quarta ratio est ab auctoritate et traditione, ita enim in hanc sententiam conspirant Christiani, Hebrei, Gentiles, Greci et Latini, ut videatur esse vetus communique traditio. Ita S. Augustinus, lib. XX *De Civit. cap. vii*, explicans hosce milie Apocalypses annos : « Mille, inquit, anni duobus modis possunt intelligi : aut quia in ultimis milie annis ista res agitur, id est sexto annorum millenario, tanquam sexto die, cuius nunc spatio posteriora voluntur; secundo deinde sabbato, quod non habet esperiam, reque scilicet Sanctorum que non habet finem : ut hujus milenario tanquam novissimum partem, remanebit usque ad terminum seculi, milie annos appellaverit, eo loquendi modo quo pars significatur a toto, aut certe milie annos pro anno omnis hujus seculi posuit, ut perfecto numero notaret ipsa temporis plenitudo. »

S. Hieronymus in epistolaris explicatione *Psalmi lxxxix ad Cyprianum*, ex illo eius versiculo : « Quoniam milie anni ante oculos tuos tanquam dies hesterne quae preterierit, » deducit, omnem presentis seculi durationem fore sex milium annorum. « Ego, inquit, arbitror ex hoc loco milie annos pro una die solitos appetari, ut scilicet quia mundus in sex diebus fabricatus, sex milibus tantum annorum credatur subsistere, et posse venire sepienarium et octonarium numerum, in quo verus exercetur subtilitatem : unde et octo beatitudinibus bonorum operum premia promittuntur. » Idem innuit scribens in caput IV *Michaeæ*. Idem expresse docet Victorinus hic,

S. Justinus, *Quest. LXXI ad Gentes*, Irenæus, lib. V, cap. ult., Lactantius, lib. VII, cap. xvii, fuse, Hilarius, canon. 47 in *Matthewm*, quorum verba citat Sixtus Senensis, lib. V *Bibliothe*, an. 490. Licet enim aliqui ex his fuerint Chiliasmœ, hec tamen eorum opinio de sex milibus annorum mundi, ad errorem Chiliasmœ impingens est. Idem consent Rabanus in *Deuter.*, lib. I, cap. xi, Julius *Epiphanius*, lib. De *Mundi duratione*, qui existat tomo VII SS. *Patrum*. Ex Elucidis enim tradididerunt Hydaspes, Mercurius Trismegistus et Sibylæ, teste Lactantio et Sixto Senensi.

Rursum, idem disertus assertit S. Gaudentius Brixiensis, tract. 10 : « Exspectamus, inquit, illum vere sanctum septimi miliesimi anni diem, qui adveniet post istos sex dies, sex milium vel diciet annorum saeculi, quibus completus requies erit vera sanctificati, et felicitate credentibus in resurrectione Christi. Nam nulla erit ibi pugna contra diabolum, qui tunc utique detinetibus supplicis relegatus. » Idem docet S. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha ex auctoritate illustrissimæ Græciae Patrum, S. Cyvilli, Hippolyti, etc., lib. *De Theoria rerum Ecclesiast.*, ubi causam inquit, cur Pontifex populo benedicens, digitos attollat ad supplicationem numeri 6300 accommodatos? ac respondet : quod Pontificis obsignet populum, id subindicit, adventum Christi ad iudicium fore anno mundi 6300.

Idem docet Isidorus et noster Serarius, quos paulo ante citavi, Abbas Joachim hic, Bellarmus, lib. III *De Rom. Pontif.*, cap. iii; Favardius, lib. V in *Iren.*, cap. ult.; Genebradius, lib. I *Chronol.*, pag. 2; Joannes Pictus Mirandula, lib. V, cap. x in *Astrolog.*, ubi ab anno Domini 1486, quo ipse hec scripsit, numeral annos quingenios et quatuordecim, et dies viginti quinque (sed non nisi minutus et preciso) usque ad consummationem saeculi. Adde annis Domini 1483 futuros adhuc quingenios quatuordecim, habebis his milie annos post Christum.

Idem docet Petrus Bongus, tract. *De Numeris mysteriis*, in sexies millesimo, ubi pro eadē sententia citat Anastasium Sinaiam, Joannem Lucidum, Nicolaum Cusanum, S. Cyriulum et Chrysostomum. Ex Hebreis ita censem Moses Gerundensis, magne auctoritatis apud Hebreos, R. Isaac in *Genes.* cap. I, R. Elias, cuius hoc quasi orationem celebratur a Judeis in *Talmud* tom. IV, tract. 4 qui inscribitur *Sanedrim*, id est iudicium : « Sex milia annorum erit mundus, et iterum destruetur; duo milia fuerint inanitatis (legis naturæ), duo milia legis Mosaicæ, duo milia erunt dierum Messiae. »

Porro S. Ambrosius ceteris Patribus, et huius eorum sententiis adversatur lib. VII in *Lucam*, sed falsa mititur ratione et supplicatione : Quia, inquit, ad huc esse mea tempora plusquam sex annorum milia a condito mundo elapsa

erunt. Hoc enim ex vera Chronologia liquet esse falsum. Eadem ratio, idemque computus in eundem errorem duxit Philippum Solidarium (quem edidit noster Jacobus Pontanus), lib. III *Dioptrae*, cap. viii; putavit enim ipse suo anno jam exacta esse sex annorum milia ab orbe condito. Vixit enim et scripsit anno 16 Alexii Comneni Imperatoris (ut ipse ait ibidem), qui fuit annus post Christum 1105, atque numerat ab exordio mundi usque ad Christum annos 3500; unde sequitur, anno Comneni 16 qui fuit Christi 1105, elapsos fuisse annos 6605 ab orbe condito. Quod manifeste est falsum : Christus enim natus est anno mundi 3990, uti ostendit in Tabula chronologica Genesi prefixa, et consequenter huc anno Christi 4620 agitur annus mundi 5370. Restant ergo adhuc 430 anni ad explendum numerum sex milium annorum, quibus durabit mundus.

Hece sententia (non definiendo certum diem, nec annum) uti communis, ita probabilis est conjectura; nihil enim certi hac in re deflare possumus, utpote que pendet a secreto Dei decreto, ne audiamus illud Christi : « Non est vestrum nosse tempora vel momenta, que Pater posuit in sua potestate. » *Act. I.* Et hoc tantum videntur velle S. Augustinus in *Psal. LXXXIX*, vers. 4, Beda, lib. *De Ratione Temp.*, cap. LXV, Pererius in *Genes.* cap. II, vers. 4, Franciscus Suarez, lib. I *De Temp. nostrarum*, cap. II, et aliqui alii, qui hunc computum sex milium annorum mundi respunt, nimurum si definite et precise intelligatur. Inde enim sequerentur, ut recte ipsi argumentantur, nos posse soire et indicare precise annum et item consummationis mundi, et extremi iudicii, scilicet diem iudicij fore anno mundo primo post sexies millesimum, ejusque primo die. Illo enim precise finiuntur sex milia annorum, quibus dicuntur duratus mundus. Hoc autem repugnat Christo dicenti : « De die autem illo vel hora nemo seit, neque Angeli in celo, » *Mar. xii. 32.* Idipsum autem non sequitur, si hunc numerum sex milium annorum non arithmeticè et precise, sed geometrice et moraliter accipias, nimurum hoc sensu, quod mundus duraturus sit tantum sex milenarios annorum, non plures, ac proinde non perpetuatus sit ad septies millesimum, sed ante eum desinet; an autem, et quot anni, vel simplices, vel deni, vel etiam centeni, post sexies millesimum futuri sint, et excursori versus septies millesimum, usque ad finem mundi, hoc ignoramus : sufficit nos nos versari in ultimo milenario annorum mundi : an quid ei defuturum sit, an superfuturum, non late.

Ex dictis liquet nos valde accedere ad finem mundi, eumque non longe abesse; cuius rei multa sunt signa : *primum*, quod videamus Evangelium jam per tota orbe praedicatum, adeoque ad extremos Sinas penetrasse; *secundum*, quod S. Vincentius Fererius, qui nuper vixit, mortuus

manet h. eternum. Filoli, novissima hora est. » **Et S. Petrus, epist. II, cap. iii, vers. 8 :** « **Unum vero hoc non lateat vos, charissimi, quia unius dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unius.** Advenit autem dies Domini ut fur, in quo celi magno impetu transient, elempta vero calore solventur, terra autem et que in ipsa sunt opera, exurerent. Cum igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatis, expstantes et properantes in adventum dei Domini? Novus vero celos, et novam terram secundum promissum ipsius expectamus, in quibus justi habitat. » **Praeclare S. Gregorius, lib. VIII Moral., cap. xxvii, in nova vero editione, cap. xxiv :** « **Nemo valit mobilis diligere et ipse immobili stare.** Et homil. 36 in *Evang.* : « Sit res temporalis in usu, eterna in desiderio; illa in itinere, haec in perectione. » **Et lib. VI, epist. 26,** exhortans Andream ad contemptum mundi : « Cur, inquit, magnifice fili, non consideras quia mundus in fine est? omnia urgunt quotidie, ad redendas rationes aeternae et tremendo iudice dicendum. Quid ergo aliud nisi de adventu illius cogitare debemus? vita enim nostra navigant est similis. Is namque qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit: qui impulsu nave ductitur. Ita ergo et nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive ambulantes, sive volentes, sive nolentes per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. Cum igitur finis nostri dies advenient, ubi nobis erit omne quod modo cum tanta cura queritur, et cum sollicitus congregatur? » **Unde inferit :** « Non ergo honor, non dulcis querendae sunt, quae dimittuntur. Sed si bona querimus, illa diligamus quae sine fine habebimus. Si autem mala pertimescimus, illa timeamus quae a reprobis sine fine tolerantur. »

HIC EST RESURRECTIO PRIMA. — *Prima resurreccio*, ait S. Augustinus, lib. XX *De Civit.*, cap. vi et vii, est ea qua anima a peccato resurgit per gratiam; *secunda*, qua a morte resurgit per gloriam. Verum hic sensus est tropologicus. Nam addit Joannes: « In his secunda mors non habet potestatem. » Mors autem secunda est eterna damnatio anime et corporis. *Prima ergo resurreccio* est beatitudo solius anime, qua anima sola per mortem transit in vitam et regnum celeste. Hoc dicitur resurreccio, quia Sancti cum positis hic corporibus moriuntur, eo quod in vitam novam, eamque feliciter evadunt et transmigrant, quodammodo resurgent videtur. Animae enim, moriente corpore, videatur pariter mori corpori, scilicet corpus moritur anime, atque per hanc mortem transire in vitam coelestem. *Secunda resurreccio* est plena beatitudo, qua anima cum corpore in fine mundi plene in eandem vitam beatam resurgent. Pari ergo modo ex adverso mors prima reproborum, est damnatio solitus

anime; mors secunda, est damnatio anime et corporis resurgentium, et rursum unitorum: quod fit in iudicio universalis. Ita Ribera, Vives et Pererius, lib. VIII in *Daniel.*

Aleazar per primam resurrectionem accepit arreuum Constantini seculum, quo Christiana Ecclesia ante oppressa et quasi emorta reviviscere, imo dominari cepit toto orbe. Ille mysticum est.

Aureolus primam resurrectionem adaptat institutiones Ordinis S. Francisci et S. Dominici, sub Frederico Imperatore et Innocentio III Pontifice. Horum enim doctrina et sanitatis vita exemplo, videbat quasi tota Christianitas resurrexisse, ut in novitate vite ambularet. Pari modo id alii fundatoribus Ordinum, aliosque Ecclesiae reformatoribus adaptarunt.

Symbolice S. Augustinus: « Mors, ali, prima est mors corporis; secunda est damnatio. Audi eum in *Sentent.* num. 147: « De prima corporis mortis dico postea, quod bonis bona sit, malis mala: secunda vero sine dubio, sicut nullorum bonorum est, ita nulli bona. »

6. **BRATUS, ET SANCTUS, QUI HABET PARTEM IN RESURRECTIONE PRIMA : IN HIC SECUNDA MORS NON HABET POTESTATEM ; SED ERUNT SACERDOTES DEI ET CHRISTI (Sancti quilibet, hic uti et cap. I, vers. 6, vocantur sacerdotes mystici, quia scilicet offerunt Deo sacrificia laudis, gratiarum actionis et omnis obsequii), ET REGNABUNT CUM ILLO MILLE ANNI, — de quibus dixi vers. 2, scilicet usque ad resurrectionem secundam, id est corporum, que fit in die iudicii. Nota proportionem et relationem que est inter *beatus* et *saintus*, atque inter *sacerdotes* et *regnabunt*. Nam vox *saintus* respondet vox *sacerdotum*, et vox *beatus* respondet vox *regnabunt*. Sanctius enim proprius est *dos* et *decas* sacerdotum; beatitudo vero propria est *justorum* cum Christo regnantium. Ita Aleazar.**

Denique notat S. Augustinus hunc verbum: « Erunt sacerdotes Dei et Christi, contra Arianos denotari Christianum quoque esse Deum. Nam illi ipsi qui Dei Patris, etiam Christi sacerdotes appellantur: soli enim Deo, uti altaria et templo, ita et sacerdoties consecrantur; sacerdos enim est offere sacrificium, quod nulli nisi Deo offerri potest. Quocirca hec quatuor inter se connexa correlative sunt. Sacerdos enim est sacrifici sacerdos, et vicissim sacrificium est sacerdos sacrificium. Rursum sacerdos et sacrificium est altaris et templi sacerdos et sacrificium, ac vicissim altare et templum est sacerdos et sacrificium altare et templum. Cui ergo unum ex his debetur, illi debentur et reliqua, puta soli Deo. »

7. **ET CUM CONSUMMARI FURENT MILLI ANNI (tempore Antichristi) SOLVETUR SATANAS (graece ἡ ξένη, puta Lucifer), ET EXHIBIT, ET SEDUCIT GENTES QUE SUNT SUPER QUATUOR ANGULOS (id est plagas) TERRÆ, GOG ET MAGOG, — q. d. Seducit omnes Gentes, quin etiam Gog et Magog. Nec enim Gog et Magog sunt per quatuor angulos terræ,**

sed erunt certe gentes summa habentes regem sive principem, ut ait Ezechiel cap. xxxviii, vers. 2. Idem indicant hic Graeca, τὸν ξένον τὸν Μαγόν. Quocirca videatur quod hic carum rex, sive princeps, erit unus ex decem regibus qui tempore Antichristi dominabantur in orbe, ut dixi cap. xvii, vers. 3 et 12. Unus, inquam, pro ceteris ferus, trux, barbarus et bellicosus. Ideo enim hic pro ceteris nominantur Gog et Magog, quia videant fore gentes ferae et crudeltes, quae pro Antichristo contra Christum et Christianos pugnabunt; unde multe putant eas fore Arabes, aut Seythas, vel Tartarus. Ille et Silvula, lib. III *Oracul.*, sic ait: « *Vix tibi, regio Gog et Magog, que medium es Ethiopia fluviorum,* » id est, que cingeris fluvius Ethiopia. Ubi forte, inquit Aleazar, maris brachia nomine fluviorum appellantur. Arabia enim inter Sinum Persicum et Arabicum sita est. Sicut ergo Mahomet per Arabes, Tamberlanes per Seythas et Tarbaros ad imperium evectus est: ita per eosdem, aut similes, evenerunt Antichristus. Vide dicta Ezech. xxxviii, initio capituli. Quin et M. Paulus Venetus, lib. I in *Rebus Orient.*, cap. LXVI, scribit, in Tartaria, in provincia Teutsch, regiones esse Gog et Magog, quas Tartari, inquit, nominant Lig et Mangut.

Perperam ergo censent Novantes, Tremellius et Junius, Gog dici Gyge, qui Candale, regis Lydorum, per dolum occiso, regnum eius occupavit, quasi inde Asia minor dicta sit Gog; sicut postea Croesus propagante regni fines in Syria, urbs quedam vocata fuit Gygartha, pro eo quod est *Gog karta*, id est urbs Gogi. Unde eo tempore, quo hec de Gog propheticavit Ezechiel, vel Halayates, vel Creslus, utriusque nepotes Gygis, in Asia minor regnabant. Verum nihil Gygi cum Gog, praesertim quia Gog latissime dominabitur, ut docet hic Ezechiel: Gyges autem soli Lydiae impraviter; ejus vero nepos Creslus tantum usque ad Halym fluvium dominatus est, teste Herodoto in *Clio*. Addit: Gyges a bis mille annis transiit et evanuit; Gog vero futurus est in fine mundi, cum nulla Gygis erit memoria (1).

8. **ET ASCENDERUNT SUPER LATITUDINEM TERRE, — q. d. Latos terrarum et regionum campus suis copiis, equis, curribus, etc., complebunt, sicut Xerxes suo exercitu stravit mare et terram.**

ET CIRCUMBENT CAstra SANCTORUM. — *Castra* vocat loca et latibula in qua turmarum confluent Christiani, fugientes persecutione Antichristi, uti fecerunt Iudei tempore Machabeorum fugientes crudelitatem Antiochi Epiphanius, I *Machab.* ii, 1 et 28. Nec enim verisimile est Christianos tempore Antichristi, upole potentissimi, a

(1) Frustra queritur, quemque gentes in hoc Apocalypso loco intelliguntur; Joannes enim utitur nominibus ex Ezechiele aliisque locis veteris Testamenti notis; fice autem nominis, utpote barbarorum gentium, symbolice designant omnes qui, dux Antichristo, in fine mundi aduersus Dei Ecclesiam pugnabunt.

tyranno oppressos castra habituros, ut collati signis cum Antichristo, et ejus regibus et gentibus configant.

ET CIVITATEN DILECTAM. — id est Roman, inquit Aleazar. Verum Roma paulo ante vocata est Babylon, eaque a decem regibus iam erit eversa, ut patet ex cap. xvi, 18. Ergo civitas haec dilecta, est Jerusalem, quam Ezechiel, cap. xxxviii, vers. 12, vocat umbilicum terra (erat enim sita in medio terra olim habitata). Licit enim Jerusalem futura sit regia Antichristi, fama in ea multi habitabunt Christiani upole terra sancta, in qua habitavit Christus. Quocirca sicut olim Romani nobiles et matrone, uti S. Paula, Melania, Marcella, etc., cum S. Hieronymo Roma migrarunt in Palestina, ita et in fine mundi, cum Jerusalem, aequa ad Roma, reforesserunt. Rursum multi Christiani, item Gentiles et Judei, partim conversi ad Christianum, partim convertendi, confluent Jerusalem, ut ibi adiant predicantes Eliam et Henoch. Hi enim in Jerusalem concessionabunt contra Antichristum, ibique ab eo occidentur, uti dixit cap. xi, vers. 8. Denique S. Augustinus per civitatem dilectam accepit Ecclesiam toto orbe diffusum: haec enim ubique persequetur Antichristus (2).

9. **ET DESCENDIT IGNIS DE COLO, ET DEVORAVIT.** — Aleazar hunc ignem mystice accepit. Ignis, inquit, de celo, est ardor coelestis et divinus, qui Elias et Henoch, tum in vita, tum potius post mortem, tam suum, quam Antichristi, per suos precones, sequit ac per preces, accendit omnes gentes, convertendo eas ad Christianum, uti fecerunt Apostoli recepto igne Spiritus Sancti in Pentecoste. Hoc enim est vindicta inaudita digna Deo. Et tunc omnia Israel salvus flet, ut praedixit Apostolus Rom. cap. xi, vers. 26.

Huius accedit S. Augustinus, lib. XX *De Civit.*, cap. xii: « Bene, ait, intelligitur iste ignis de celo, de firmitate Sanctorum. Firmamentum enim est celum: cuius firmitate cruciabuntur peccatores ardentissimo zelo, quoniam non potuerunt attrahere sanctos Christi in partes Antichristi. Aut si appellavit ignem ipsum placum, qui percutiunt sicut in Ecclesiis peccatores veniente jam Christo, si nempe quos viventes invenient super terram, quando interficiet Antichristum spiritu ori sui: non est hoc ultimum eorum supplicium. »

Verum verba S. Scripturæ hic vindictam et punishmentem propriam dictam sonant, scilicet quod Gog et Magog, totusque Antichristi exercitus igne de celo misso afflabit et concremabit. Subdit enim de ipso ejus duce: « Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris; ubi et bestia (Antichristus) et (ejus) pseudopropheta cruciabuntur citius nocte in secula seculorum. » Que verba proprie esse accepienda liquet, et omnes, ipseque Aleazar, asseverant:

(2) Qui sensus geminus videtur.

esio Ribera, qui et citat Ambrosium et Augustinum, censet in hisce verbis esse anticipationem, eo quod diabolus non sit turbandus in infernum, quamvis Ecclesie militia durat; durabit autem usque ad finem mundi. Ergo et post Antichristi necem, diabolus sinetur tentare fideles usque ad diem iudicii. Verum respondere, S. Joannem hunc finem mundi hic simul complecti et convolvere cum strage Antichristi ejusque exercitus, ac cum deturbatione diaboli: post eam enim mox sequitur. Unde vers. sequenti transit Joannes ad extreum iudicium. Adde, probabile est diabolum cum Antichristo deturbandum in tartara, ut paulo ante finem mundi plena detur orbis et Ecclesie pax post tam immanem, quamque extremam Antichristi persecutionem, ut in ea lapsi penitentiae ac resurgent, Judei et Gentes convertantur, omnisque Israel salvis fiat. Porro per pseudoprophetam, nonnulli accipiunt Mahometum, auctorem mahometismi; Genebrardus in *Chron.*, lib. IV, ad annum Domini 1302, accipit Ottomannum, ejusque stirpem et imperium Ottomannicum; hoc enim esse prodromum Antichristi, et forte usque ad illum duraturum. Verum qui sit hic pseudopropheta dixi cap. xiiii, vers. 11.

40. **DIE AC NOCTE**, — id est semper. Dammatis enim in gehenna nunquam est dies, sed nox perpetua. Alter Alcazar: ipse enim diem refert ad Beatorum claritatem, noctem ad inferorum tembras: ex utroque enim gravissimum tormentum ad dannatos redundat. Neque enim eos solum torquet proprie sortis miserae et infelicitas obscuritas, sed etiam rabbies ac furor ex surorum adversariorum claritate et felicitate concepit.

41. **ET VIDI THRONUM MAGNUM CANDIDUM** (id est solemnum, leatum et gloriosum: candor enim est vestis Beatorum et symbolum gloriae), et **SEDENT SUPER EUM** (Christum iudicem). Transit enim hic Joannes ad diem iudicii) **A CUJUS CONSPICU FUGIT TERRA ET COELUM**, — id est pristina species, status et forma terrae et caeli: quia videlicet in aliis pulchrioribus concurvantur, ait Primus, Ambrosius, Beda, Areias et Viegas (1).

Mystice Alcazar, licet ipse putet esse literale): Per celos, ait, symbolus significatur tum Sanctorum intercessio, tum sacerdotum potestas dimittendi peccata per Sacramenta; per terram significatur misericordia, qua secundum humane naturae conditionem tangi deberet pater in filii seruam, **UXOR IN VIRI, FRATER IN FRATRI**, q. d. Tanta erit Christi iudicis integritas, tanta iuris et

(1) A commate II hujus cap. usque ad cap. xxii, iudicio ultimo et universali breviter adumbrato, describitur vita futura felicitatis eternam duratura. Ita omnes. Unus de Bovet, *L'Esprit de l'Apocalypse*, assert duos ultimus Apocalypses capitibus, varia imaginis et symbolo, describit illam Iudeorum ad Christum conversionem, quam sub fine mundi venturam S. Scripturam haud uno loco premitant. Quem vide op. cit., p. 468-531.

sequitatis ratio, ut nullus ibi sit mysborum eorum, puta Sanctorum et sacerdotum, favor aut auxilium, nulla terra mystica jam dicta commiseratio (nec enim pater filii, nec uxor mariti, nec frater fratri miseretur); sed solum ius atque aequitas, ut unusquisque secundum proportionem ipsius opera iudicetur.

12. **ET VIDI MORTUOS** (qui ante mortui erant, jam autem resurrexerant, stabantque iudicandi coram Christo iudice) **MAGNOS ET PUSILLIS**. — Hinc aliqui probant infantes affore in iudicio, ibique iudicandos esse. Verum pro *pusillus* grece est *πικρας*, id est parsos, tum astate et statura, ut sunt pueri decem vel quatuordecim annorum; tum potius dignitate et gradu, id est viles et abjecti, uti sunt servi, rustici, ancillae, etc. Sic enim cap. xix, vers. 18, invitans aves ad vorandum carnes liberorum et servorum, addit: *Pusillorum et magnorum, quasi dicat: Plebeorum et nobilium, sive principum. Nam mox hoc eodem versus subdit pusillus hos, aequo ac magnos, iudicandos esse secundum opera cuiusque: ergo non loquitur de infanticibus.*

ET LIBRI APERTI SUNT: ET ALII LIBER APERTIS EST, QUI EST VITA. — S. Augustinus, lib. XX *De Civit.*, XIV, legit, *vita uniuscuiusque*; unde liber, inquit, vita est, qui cuiusque vitam et actiones continet. *Futurum enim est ut, per Dei potentiam, ejusque opera mira celeritate a qualibet conspiciantur.* Porro *libri aperti* sunt Sancti, quia in illis clarum evadet, que precepit Deus, et quam sevener Xerxes. Verum hunc lectio mendosa est: omnes enim codices legunt *liber vite*, itaque legendum esse patet vers. 27. Porro quod Sancti vocentur libri, aut mysticum est, aut violentum.

Secundo, S. Hieronymus in *Daniel*, viii, docet in iudicio duos aperiendos esse libros: unum Dei, qui continent bona ejusque opera; alterum demonis, qui continent mala. Deus ergo habet librum vite, diabolus librum mortis. Verum S. Joannes libros hos manifeste distinguit a libro vite. Ait enim: *Et alius liber apertus est, qui est Primus, Ambrosius, Beda, Areias et Viegas (1).*

Tertio, Viegas: Liber, inquit, vita unus est, quia paucos continent electos et salvandos; *libri vero qui dicuntur aperti*, reproborum sunt, ideoque multi, quia multi sunt dammandi. Verum hi libri sunt universales et communes, tamen bonis, quam malis.

Quarto, Beda et Alcazar libros hos censent esse S. Scripturam, que continent leges et precepta Dei, ex quorum observatione homines iudicandi sunt. Idecirco *Deuter.* xxxiii, 2, *Dex* ferens legem ita describitur: *Domini de Sinai venit, et de Sei ortus est nobis;* in dextera ejus ignea lex. *Ubi pro Dominus, hebreus est Elohim, id est iudex, ut significetur Deum sub forma iudicis venisse, et quasi solem splendidissimum per Sei et Sina montes Hebreis ortum fuisse.* Porro ignea legem gestabat dextera, quod Cajetanus ita expli-

cat, ut non Deus ipse legem portet, sed ad maiorem pompa, portaretur a ministris prope dexteram eius liber legis, et ignis, quo significabatur eum per legem iudeotheum, et per ignem punitorum. Adhuc illici ad eum causa initio Genesis dictum esse. «In principio creavit Deus celum et terram, » ubi rursum pro *Deus hebreus* est *Elohim*, id est iudex, vel iudicis; ut significatur a Deo iudicis coptam Scripturam, puta *Genesim*, ut leges et iura hominibus tradat, quibus eos in fine mundi iudicaturus est.

Verum dico hos libros esse illos, in quibus cuiusque opera, tam bona, quam mala conscripta sunt, ut ex his quisque iudicetur. De illis enim subdit: *Judicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.* Non enim in S. Scriptura, aut in *Decalog.*, legimus Dei legi possunt cuiusque opera, quomodo scilicet quisque eam adimpleverit. Libri ergo hi sunt conscientiae et memoriae singulorum, in quibus quasi in libris descripta sunt cuiusque facta, tam bona, quam mala (1).

Rursum, licet hi libri in se interirent, puta memoriae hominum obliviscerentur suorum factorum, idem tamen servantur in divina scientia et memoria, in qua similiter tam opera, quam conscientiae singulorum consignatae et descriptae sunt. Hi ergo libri in hominibus sunt conscientiae, in Deo est scientia et cognitio factorum cuiusque. Hoc est quod ait Apostolus Rom. II, 13: *Gentes que carnem sunt scripta, ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium redente illis conscientiam ipsorum, et iterum se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die, cum iudicabit Deus oculis hominum.* *Ita passim Interpretes, et Franciscus Suarez III part., Quesit. LIX, art. vi, disp. 57, sect. 9.*

Porro aperiet Deus in die iudicii hosce libros, tum singulis suis propriis, scilicet conscientiae et memoriae cuiusque objicendo sua facta; tum omnibus aperiet aliorum omnium libros et conscientias, sive per locationem mentalem, nimurum per divinam revelationem, ex sua omnisciencia cuique intendit et suggerit quidquid alias quisque fecerit, quomodo Prophetae per Dei revelationem et inspirationem future previderunt: sive Deo simili et semel elevante omnium hominumphantasiam et intellectum, illisque vires et lumen supernaturale praebente, ac, concurrente supernaturaliter cum quoquecumque, ut videat facta cuiusque in alterius conscientia et memoria quasi descripta. Simile enim est in angelis et animabus separatis. Dum enim hi sibi invicem loquantur, faciunt naturaliter, ut ei qui loquuntur, videat cogitata et voluta sua, hoc ipso quo volunt illum ea scire. Hoc enim ipso fit ipsorum conceptus et

(1) *Liber autem vite* est quasi catalogus eorum qui felicitate eterna sunt destinati, sive in mortalia civium regni coelestis.

Alcazar opinatur librum vite non tantum completum accepit, sed et inchoatum, hoc est in eo scriptis esse non tantum eos, qui in gratia mortui, salvandi sunt; sed etiam eos, qui bap-

tizati et gratia Dei donati, ad salutem destinati sunt, etiam si ex eo ob sua flagitia delectantur, ac morientes in finali impenitentia rejiciantur et damnantur. Quod non est improbabile; sed tunc liber hic magna ex parte idem est cum libris apertis, quatenus hi libri sunt Dei, non conscientia hominum, uti ante dixi.

SECUNDUM OPERA IPSORUM. — Agitur ergo hic tantum de adultis, quorum opera examinantur et judicantur, non de parvulis, qui operari et mereri vel demereri nequeunt. Parvuli enim mortui cum baptismo, hoc ipso adjudicantur celo; sine baptismis, inferno, id est limbo. Alcazar tamen ex S. Augustino censem etiam parvulos his comprehendendi, quia parvuli non baptizati judicantur secundum opus et peccatum originale Adae: hoc enim eis imputatur, immo inveniuntur; baptizati vero judicantur secundum operes et merita Christi, que eis in baptismis applicantur. Verum hoc subtilius est quam solidius.

13. ET DEBIT MARE MORTUOS, QUI IN EO ERANT: ET MORS ET INFERNUS DEDERUNT MORTUOS SUOS, QUI IN IPSIS ERANT. — S. Augustinus, Ticonius, Haymo et Anselmus, per mortuos mortis et inferni accipiunt vere mortuos; per mortuos vero maris, eos qui vivi invententur, cum Christus veniat ad iudicium. Sic enim ait Augustinus: «Hos ergo mortuos exhibuit mare, id est, hoc saeculum exhibuit homines qui nondum obierant, et sicut inventi sunt, ita affuerunt. Mors vero et infernus dederunt corpora, quoniam vita revocarunt. Et fortasse non satis fuit dicere: mors aut infernus; sed mors, propter bonos; infernus, propter malos.»

Secundo, Ambrosius: Mortui, ait, maris, id est baptizati, erunt baptizati et electi. Deinde mors dabit corpora impiorum, infernus animas.

Tertio, Aretas: Quodque, ait, elementum reddit quidquid corporum humanorum ad se peruenit: mors ergo dabit humorem, qui ad se peruenit; mors (id est terra), pulvere; infernus (id est aer et ignis), id quod in auras evanuit et resolutum est.

Quarto, Viegas et Delrio, *Adagio* 197, loco 64: Mare, inquit, dabit corpora in eis submersa, aut deuora per pisibus; mors dabit corpora in terris humata; infernus vero dabit animas. Itaque mors hic ab inferno et mari dividitur, ad danda videlicet corpora que in terra perirent. Hoc enim censetur esse in ventre mortis, morsque ea revomerat in die iudicii ut resurgent. Huc accedit Ribera; sed in eo differt, quod inferni mortuus vocari censem eos, qui vivi a terra absorpti, cum corpore et anima descenderunt in infernum, quales fuerunt Core, Dathan et Abiron. Sed hi erunt perpauci. Adeo, mors de morte et inferno dici, quod missi sint in stagnum ignis: ubi Ribera et Viegas alter cogunt accepere infernum et mortem, scilicet at significant diabolum. Quod tamen durum est et violentum.

Dico ergo: melius et magis consequenter Alcazar censem mortem et infernum hic et alibi indec similique jungi quasi duas personas tragicas, tristes et immanes, que semper associantur. Nam quos mors occidit, eosdem infernum sepelit et devorare dicitur. Non ergo mortui quo mors occidit, ab inferni mortuis diversi, sed idem plane sunt. Mors enim est quasi lictor et carifex, qui reos mortis occidit, et transmittit in infernum, qui quasi mortuorum locus, sive suo eos excipit, absorbet et devorat. Id mox clarum patet. Porro addit tertiana personam, sequentem horribilem, scilicet mare, quod quasi leo rugit et savit, navesque integras, seques ac homines absorbet, et in se ipso sepelit. Quicunque fictio mortuum mortis et inferni non extenditur ad eos quos devorat mare. Hinc et Joannes mortuos quos possidebat mare, manifeste distinguunt a mortuis quos possidebant mors et infernus, dum ait: «Dedit mare mortuos, qui in eo erant; et mors et infernus dederunt mortuos suos.» Mors enim suorum mortuorum simul est quasi mors et infernus.

14. ET INFERNUS ET MORS MISSI SUNT IN STAGNUM IGNIS. HAC EST MORS SECUNDA. — Primo, S. Augustinus, Primasius, Ticonius, Viegas et Ribera, per infernum et mortem metonymice accipiunt diabolum, qui est princeps mortis et inferni: hic enim cum suis ascellis adjudicabitur et mittetur in stagnum ignis, ut sint perpetui incolae mortis et inferni. Verum sic dicendum fuisse: Missus est, scilicet diabolus, non «Missi sunt», *Barsum* plane videbat eodem modo hie accepi mors et infernus quo paulo ante, cum de hisdem dixit: «Mors et infernus dederunt mortuos suos.» Ibi autem mors et infernus non significat diabolum, uti patet, et ipsi antores hujus explicatio facilius. Eadem de causa minus recte alii per infernum demones, per mortem penas quasi fecerunt: aequae ac aliis, qui per infernum dannatos qui in inferno ante crucibantur, intelligunt, quasi dicat, illos post iudicium ad infernum, ex quo prodiuerunt, redituros; et alii, ut Maldonatus in *Nonis manuscriptis*, quas Roma vidit, quasi dicat: Mors et infernus non erunt ultra, id est, nemo ultra morietur, aut in infernum mittetur.

Aplius ergo, conformius et elegantius Alcazar, tam hic, quam paulo ante, mortem et infernum induci censem quasi duas tragicas personas, quarum munus est, ut altera vitam mortalibus afferat, altera deglifiat, et subterraneis seculis et speciebus vinclis delincat. Pereleganter ergo funguntur haec duo personae horribiles, que exultabunt in mundo, ac triumphabunt, post universale iudicium, una cum dannatis ad ignitum infernum stagnum descensura. Non autem fit mentio helluinis alterius, nempe maris, quia illud dicitur amplius non fore, ad mystrium, de quo cap. sequenti, vers. 1. Due igitur personae reli-

que, id est mors et infernus, congruentur eo militantur, ubi per omnem seculorum aeternitatem esse in ipsis damnatis passant, ita ut non solum vere dici possit: «Mors depascet eos;» sed etiam: «Infernus depascet eos.» Nec vero contenti erunt mors et infernus miserorum cade ad devorationem, sicut antea solebant; sed mors semper eos occidet, infernus semper abscondet ac devorabit. Nec mors unquam illos interficere desinet, quia infernus eos semper vivos asservabit, quo patiantur semper ac moriantur. Atque haec est mors secunda, quam damnatis mors et infernus pariter inferunt. Itaque infernus et mors in stagnum ignis mituntur, non ut patiantur ab igne, sed ut in eternum Dei inimicos exercent. Hucusque Alcazar, Arabicus pro mors, verbi abysis, quia mors vastissimum habet os et ventrem, quo omnes morientes complectitur, instar abyssi horribilis: «Et abyssus, inquit, et infernus projecti sunt in stagnum ignis plenum sulphure.»

15. ET QUI NON INVENTUS EST IN LIBRO VILE SCRITUS, MISSED EST IN STAGNUM IGNIS; — q. d. Sancti et electi qui scripti sunt in libro vite, ibunt in celum ad gloriam aeternam, uti exponam cap. sequenti: improbi vero qui non sunt scripti in libro vite, sed diaboli et mortis, hi ibunt in ignem gehennam aeternum.

Obijios: Parvuli morientes sine baptismo in peccato originali, non sunt scripti in libro vite, et tamen non ibunt in stagnum ignis, quia habent penam danni, id est contumaciam glorie, non sensus, uti habet communis Theologorum sententia. Respondeo: S. Joannes hic loquitur tantum de adultis, non de parvulis, ut patet ex vers. 12: «Judicati, inquit, sunt mortui ex his que scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.» Soli autem adulti judicantur secundum opera sua, non parvuli. Idem patet ex cap. seq. vers. 8. Alter respondet S. Augustinus, lib. VI *Contra Julianum*, cap. iv, et ex eo Bellarmius, lib. VI *De Amis. gratia et statu peccati*, cap. v, scilicet parvulos judicari secundum opera, quae scilicet per Adamum et in Adamo gesserrunt et peccaverunt: ad ideo mittentes esse in stagnum ignis, id est, in lacum ubi est ignis; nec famae inflammandos illo igne aut cruciando, vel quod sint in parte alterius eorum loci, vel quod ignis habeat vim eos detinendi, non tamen erunt.

Porro stagnum hoc plenum est igne et sulphure, ut habet Arabicus, ac diserte asserit S. Joannes, cap. xxi, vers. 8, et Isaia, cap. xxx, vers. 33. Ignis ergo gehennam est sulphureus: unde ejus typus et praesubstans fuit ignis sulphureus quo conflagravit Sodoma et Gomorra, Genes. xix, de quibus proinde ait S. Judas, quod «ignis aeterni penam sustinent facili sint exemplum orbis.» Hic enim ignis apertissimus est punitionis impiorum, primo, quia ardenterissimus est: sulphur enim cum sit igne nature, si ignem concepit, vehementer exardescit; secundo, quia hic ignis

Moraliter. Hec lege, relege, ruminata et ponderata quotidie, o Christiane. Vide quod id in libris hiscuis conscribas, qui in die iudicii coram toto mundo pandentur et legentur, quando, ut ait Anselmus, lib. *De Similitudinibus*, «a dextris erunt

peccata accusantia, a sinistris infinita daemonia, pubus horrendum chaos inferni, desuper judex iatus, foris mundus ardens, intus conscientius, ibi vix justus alvabitur. Hui miser peccator sic deprehensus, quo fugies? latere enim erit impossibile, apparere intolerabile. In hisce libris, in hac luce Christi revelabuntur omnes vulpine conscientiae, omnia consilia cordium, omnes fuci mentum, omnia oculata tenebrarum. Hoe cogitans, hoc metuens Hugo Victorinus, lib. I De Anima, cap. xv, hanc humilim sibi confessionem instituit, ut veniam impetrat: « Sub ovinam, inquit, pelle vulpinam conscientiam abscondet; vulpinam plane conscientiam, tepida conversatio, animalis cogitatio, ficta confessio, brevis et rara compunctione; obedientia sine devotione, oratio sine intentione, teato sine exortatione, sermo sine circumspectione. O quam dura sunt ista que loqui, quoniam meipsum loquendo ferio! »

Vis consilium? vis remedium? Accipe a S. Paulo: cogita, libra, discute, compone ad normam divine legis et voluntatis singulas tuas, non tantum actiones, sed et cogitationes ac intentiones mentis. « Si enim nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur, » 1 Corinth. xi, 31; et: « Vix est sermo Dei et effectus, et penetrabilior omni gladio accipitil, et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagnum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est illa creatura invisibilis in conpectu ejus: omnia autem nuda et aperta

sunt oculis ejus. » Viderunt hoc eminus Gentiles. Seneea, lib. III De Ira: « Animus, inquit, quotidie ad rationem reddendam est vocandus. Hoc faciat Sextius, ut consummato die, cum se ad nocturnam quietem recipisset, interrogaret animum suum: Quod, hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstisisti? qua parte melior es? Desinet ira, vel moderatio erit, qui sciet sibi quotidie ad judicem venandum. »

Scribit Plutarchus de Livio Druso, tribuno plbis, quod, cum aedes ejus multis locis patuerent vienorum oculi, et opifex quidam eas se meroe quinque talentorum ostenderet aversurum et mutaturum: « Decem, inquit, dabo si totam domum meam conspicuum efficeris, quo cives omnes quamlibet vitam instituam, contemplentur. » Fuit enim vir temperans et moderatus. Ita vive, ut memineras semper, imo optes et gaudeas, te atque intimi videri a Deo, te notari ab angelis, a demonibus, ab hominibus: « Spectaculum enim factum sumus mundo, angeloi et hominibus. » O quam sapit, qui jugiter anima versat ultimum et censorium hujus mundi diem, qui erit horizon aeternitatis beati et misericordie, ac Beatos a damnatis, superos ab inferis, angelos a demonibus, celum a gehenna in omnes eternitatem distinxerit! O quam sapit, cui jugiter hic illius insinuat: « Surgite, mortui, venite ad judicium! » O quam sapit, qui ita actus singulos agit ac disponit, prout optabit eos egisse et dispositus in die judicii!

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

8. Joannes videt et scribit calistem Jerusalem, nimurum ejus opes, splendorum et gloriam; secundo, vers. 12, ejus murum et portas duodecim; tertio, vers. 16, ejus altitudinem, longitudinem et latitudinem; quarto, vers. 19, ejus duodecim fundamenta facta et totidem gemmis; quinto, vers. 22, ejus claritatem et felicitatem.

1. Et vidi celum novum et terram novam. Primum enim celum, et prima terra abiit, et mare jam non est. 2. Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendente de celo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. 3. Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, habitat cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus. 4. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. 5. Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia haec verba fidelissima sunt et vera. 6. Et dixit mihi: Factum est, ego sum a et in: initium et finis. Ego sicuti dabo de fonte aqua vita gratis. 7. Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. 8. Timidis autem, et incredulis, et exeratis, et homicidis, et fornicatoribus, et beneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure: quod est mors

secunda. 9. Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. 10. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendente de celo a Deo, 11. habentem claritatem Dei: et lumen ejus simile lapidi pretioso tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. 12. Et habebat murum magnum et altum, habentem portas duodecim: et in portis angelos duodecim, et nomina inscripta, que sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. 13. Ab Oriente portae tres, et ab Aquiloni portae tres, et ab Austro portae tres, et ab Oceano portae tres. 14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. 15. Et qui logochatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiret civitatem, et portas ejus, et murum. 16. Et civitas in quadro posita est, et longitudine ejus tanta est, quanta et latitudo: et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia; et longitudine, et altitudo, et latitudo ejus aequalia sunt. 17. Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis, que est angelii. 18. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa vero civitas, aurum mundum simile vitro mundo. 19. Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis; secundum, sapphirus; tertium, chalcedonius; quartum, smaragdus; 20. quintum, sardonyx; sextum, sardius; septimum, chrysolithus; octavum, beryllus; nonum, topazius; decimum, chrysoprasus; undecimum, hyacinthus; duodecimum, amethystus. 21. Et duodecim portae, duodecim margarita sunt per singulas; et singulae portae erant ex singulis margaritis: et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. 22. Et templum non vidi in ea: Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. 23. Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea; nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. 24. Et ambulabunt gentes in lumine ejus: et reges terrae afferent gloriam suam et honorem in illam. 25. Et portae ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illie. 26. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. 27. Non intrabit in eam aliquod coquinatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vite Agni.

Putarunt aliqui, hoc capite et sequenti, ad litteram describi felicitatem Ecclesie, tam militantis in hac vita, quam triumphantis in celo, presertim quia erit post Antichristum, quando erit summa Ecclesie militantis pax, regne ac sanctitas, eruntque Christiani perfecti, ac heros virtutibus illustres. Ita Seraphimus, Ubertinus, Hortulanus et Joachim, quos citavi cap. precedentem, vers. 2 et 4. Censem enim ipsi hos fore annos felicitatis Ecclesie militantis ibi a Joanne predictos. His accedit noster Turranus lib. De Eucharistia, qui censet hic agi de celo: Ecclesia cum militante copulata; hanc enim denotatur hisce verbis: « Vide Jerusalem novam, etc., descendenter de celo. » Et hi: « Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. »

Alii censurunt hic describi gloriam Ecclesie Romanae sub Constantino, et deinceps. De hac tam recte dicitur: « Ambulabunt Gentes in lumine ejus; et de hac Isaias, Ezechiel et alii Prophetae, similia, imo majora predixerunt, quam hic de sua Jerusalem dicit Joannes.

Verum certum est ad litteram directe hic tantum

depingi Ecclesiam celestem et triumphantem. Ita diserte docet S. Augustinus, lib. XXII De Civit. cap. xxvi: « Haec, inquit, de isto tempore accipere impudentia nimia est, quia illa, Absterget Deus omnem lacrymam, tante luce dicta sunt de seculo futuro, et immortalitate, atque de eternitate Sanctorum, ut nulla debeamus in Litteris sacris querere vel legera manifesta, si huc putamus obscuram. » Augustinum sequuntur passim Interpretes, quin et Alazar, qui tamen haec omnia Romana Ecclesie adaptat, quasi ejus triumphus in celis hic describatur: Quia, inquit, illa quasi caput et matrix, electos omnes complectitur. Quod verum est.

Id probatur primo, quia hoc exigit Apocalypses acutolia. Cum enim cap. precedenti egerit de strage Antichristi, Gog et Magog, deque resurrectione et de iudicio, ordo, postulat ut hic agat de gloria Beatorum, eaque claudat Apocalypsin.

Secundo, id ipsum clare evincent verba vers. 7 et 8, ubi coronas Beatorum opponit penitentiam: « Qui, inquit, vicerit, possidebit haec;